

12 WRZEŚNIA 2024

STANOWISKO POLSKIEGO STOWARZYSZENIA OPIEKI DOMOWEJ

w sprawie projektu ustawy o warunkach dopuszczalności powierzania
pracy cudzoziemcom na terytorium RP

Wyrażamy głębokie zaniepokojenie w związku z przygotowanym przez Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej projektem *ustawy o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*¹, który w zamierzeniu ma chronić cudzoziemców przed wyzyskiem, a w rzeczywistości zdelegalizuje pracę tysięcy opiekunów domowych, a ich podopiecznych pozbawi bezpiecznej i profesjonalnej opieki. Konsekwencje uderzą przede wszystkim w młode Polki.

Przystępna cenowo długoterminowa opieka domowa odgrywa **ważną rolę społeczną i gospodarczą**. Przyczynia się do zapewnienia osobom potrzebującym opieki godnego życia i dobrostanu oraz do ochrony ich praw podstawowych.

Według danych Komisji Europejskiej, pomimo wyraźnych korzyści płynących z usług opieki domowej, usługi te nadal **dla wielu osób nie są przystępne cenowo, dostępne ani osiągalne**². Prawie połowa osób w wieku 65 lat lub starszych, które potrzebują opieki długoterminowej, ma niezaspokojone potrzeby w zakresie opieki osobistej lub czynności domowych.

W Polsce brakuje obecnie około 20 tysięcy opiekunów. Według obecnych szacunków, co najmniej **pół miliona osób w Polsce wymaga zaś świadczeń opieki długoterminowej**³ i ta liczba rośnie. W związku z tym **dostęp do wykwalifikowanego personelu opiekuńczego spoza UE jest dla branży opieki domowej kluczowy**. Szacujemy, że już dzisiaj **aż 68% opiekunów domowych w Polsce to**

¹ Projekt ustawy o warunkach dopuszczalności powierzania pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (projekt z dnia 14.08.2024 r.): <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12385455/katalog/13060155#13060155>.

² Por. Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie europejskiej strategii w dziedzinie opieki [COM(2022) 440 final], [tzw. „Europejska strategia opieki”], s. 2 i następane.

³ Por. Przegląd strategiczny systemu opieki długoterminowej w Polsce, Bank Światowy, czerwiec 2024 r. s.154-155.

obywatele państw trzecich i spodziewamy się, że ten odsetek będzie szybko wzrastał.

Brak dostępu do usług długoterminowej opieki domowej ma **nieproporcjonalny wpływ na kobiety**, ponieważ obowiązki w zakresie opieki dodatkowej lub nieformalnej nadal spoczywają głównie na nich, co **negatywnie wpływa na równowagę między ich życiem zawodowym a prywatnym** oraz na możliwości podejmowania przez nie pracy zarobkowej. Prowadzi to do długotrwałej nieobecności kobiet w pracy w związku z urlopem ze względów rodzinnych, do **skracania ich czasu pracy i do wcześniejszego wycofywania się przez nie z rynku pracy**. W przypadku wielu kobiet skutkuje to **ograniczonymi możliwościami rozwoju kariery oraz wynagrodzeniami i emeryturami na poziomie znacznie niższym niż te, które otrzymują ich rówieśnicy płci męskiej**. Ponieważ kobiety przeciętnie żyją dłużej niż mężczyźni, lecz rzadziej w dobrym zdrowiu, potrzebują również bardziej intensywnej opieki długoterminowej i przez dłuższy czas. Często jednak nie stać ich na taką opiekę z powodu nierówności płci skutkującej zróżnicowaniem wynagrodzenia i emerytur na przestrzeni całego życia.

Postulowany przez resort pracy w projekcie Ustawy **zamiar zaprzestania wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemcom zatrudnionym na podstawie umów cywilnoprawnych** wywołał wśród polskich firm opiekuńczych **ogromny niepokój**, ponieważ wprowadzenie tego prawa dla większości z nich oznaczać będzie **zakończenie działalności lub bankructwo**.

Należy zwrócić uwagę, że opieka domowa nad osobami starszymi do niedawna tradycyjnie funkcjonowała wyłącznie w szarej strefie. Korzystanie z legalnych usług opieki domowej przez klientów nadal postrzegane jest jako przywilej zarezerwowany dla najbogatszych, co wynika z faktu, że rodziny osób wymagających opieki nie otrzymują wystarczającego wsparcia finansowego od państwa, które pomogłoby im pokryć koszty opieki domowej, więc często na własną rękę poszukają kogokolwiek, kto podejmie się tej pracy na czarno. W rezultacie **polskie firmy opiekuńcze, aby pozostać konkurencyjne muszą działać na bardzo niskich marżach**, a mimo to już obecnie z trudem konkurują z szarą strefą. W tych okolicznościach **przekonanie, że jakakolwiek polska rodzina lub firma opiekuńcza weźmie na siebie koszt zatrudnienia opiekuna domowego na umowę o pracę jest utopią**.

Niezależnie od powyższego, **zastosowanie umowy o pracę przy zatrudnianiu opiekunów domowych jest obiektywnie niemożliwe** z uwagi na specyficzny charakter tej pracy, która polega na wzięciu odpowiedzialności za zdrowie i życie podopiecznego w jego własnym domu, często przez całą dobę. W tych okolicznościach **niemożliwe jest zrealizowanie kluczowych elementów warunkujących istnienie stosunku pracy**.

Przede wszystkim, **nie ma możliwości realizacji tzw. kierownictwa pracodawcy** (podporządkowania pracowniczego) z uwagi na wykonywanie czynności opiekuńczych w domu podopiecznego, który jednocześnie jest miejscem zamieszkania opiekuna, jak również ze względu na specyficzny charakter czynności opiekuńczych (np. wspólne oglądanie telewizji). Z tego powodu firmy opiekuńcze nie mają

POLSKIE
STOWARZYSZENIE
OPIEKI DOMOWEJ
polskaopieka.eu

możliwości wywiązać się z obowiązków pracodawcy. Przykładowo, **niewykonalne jest zapewnienie przerw dobowych i weekendowych** (właśnie z uwagi na specyficzny charakter czynności opiekuńczych).

Nawet gdyby przyjąć, że nie ma obiektywnych przeszkód, aby z opiekunami domowymi zawierać umowy o pracę, to **koszty takiej usługi byłyby niewyobrażalne**. Przykładowo, według niemieckiego stowarzyszenia firm opiekuńczych (VHBP), koszt opieki domowej przy zastosowaniu przepisów niemieckiego prawa pracy - które jest dużo bardziej elastyczne niż polski Kodeks Pracy - wyniósłby co najmniej **11 tys. EUR miesięcznie, czyli trzykrotnie więcej niż obecnie**.

W okolicznościach, gdy ogromne zapotrzebowanie na długoterminową opiekę domową nie mogło być zaspokojone w sposób zgodny z prawem, paradoksalnie doprowadziłoby to do sytuacji, że **opiekunowie i ich podopieczni staliby się znacznie bardziej narażeni na wyzysk i nadużycia, a nawet przestępstwo handlu ludźmi**. Ponadto wielu opiekunów, którzy nie zdecydowaliby się pracować na czarno w Polsce, wyjechałoby do innych państw UE. Chociażby do Niemiec, gdzie każdy opiekun domowy jest przyjmowany z otwartymi rękami.

Jeśli zapowiadane przez Ministerstwo przepisy wejdą w życie, firmy **opiekuńcze z dnia na dzień stracą dostęp do wykwalifikowanego personelu opiekuńczego** i będą zmuszone do zakończenia działalności, a polska **opieka domowa ponownie znajdzie się wyłącznie w szarej strefie**. Doprowadzi to do eksplozji nadużyć oraz wyjazdu z Polski części personelu opiekuńczego.

Wówczas wieloletnie starania naszego środowiska o zapewnienie opiekunom domowym lepszych warunków pracy, a podopiecznym odpowiednich standardów opieki, zostaną zmarnowane. Dlatego **nie wolno nam dopuścić** do tego, aby branża długoterminowej opieki domowej w Polsce stała się **przypadkową ofiarą walki z nadużyciami w branżach, które nie mają nic wspólnego z ochroną zdrowia**, a w szczególności nic wspólnego z opieką domową.

Z wyrazami szacunku

Przewodnicząca

Polskiego Stowarzyszenia Opieki Domowej

Ada Zaorska

Wiceprzewodnicząca

Polskiego Stowarzyszenia Opieki Domowej

dr Karolina Ziemianin